

Sollefteå

Bakom varje
ortsnamn finns ett
arv från förr.
Här berättar vi
varför det blev som
det är. Läs och lär.
Och välkommen hit!

Från spännande historia till levande kulturarv.

Sollefteå centrum.

Till Sollefteå har människor i alla tider kommit från det inre av länet för att handla och göra affärer. Det gamla apotekshuset utgör ett välbekant landmärke, oavsett om man kommer över skogen eller på älven.

När Ångermanälvens vatten når Sollefteå har det passerat många mil av djupa skogar och norrländska landskap. Älvdalslandskapet kring Sollefteå är en gammal bygd där människor levt av fiske, jakt och jordbruk under flera tusen år. Inte minst berättar de uppodlade sluttningarna, den gamla bebyggelsen och de medeltida kyrkorna om traktens historia. Under medeltiden började små byar växa fram i området och Sollefteå har under flera hundra år varit centralort och fungerat som marknads- och omlastningsplats för varor som fraktats på älven. 1880 kom järnvägen till Sollefteå och samhället fick kommunikationer inåt landet och ut mot kusten. Under 1880-talet lokaliserades två stora regementen hit och under första delen av 1900-talet kom samhället att påverkas av kraftverksutbyggnaden. Kraftverken är spännande byggnader som ligger som små moderna borgar längs älven. De senaste hundra åren har Sollefteå fortsatt växa. Idag bor det 20 000 invånare i hela kommunen.

1. Tingshuset.

ADRESS Djupövägen.

2. Sollefteå kyrka.

ADRESS Kyrk- och Sabbatsvägen.

TELEFON 0620-835 00 (Sollefteå församling)

www.svenskakyrkan.se/solleftea-botea

3. Nämforsen.

www.namforsen.com

4. Holm och Björkåbruk.

5. Sollefteå museum.

ÖPPET må-fr 10-17, lö 10-14.

ADRESS Storgatan 59.

TELEFON 0620-68 29 80.

www.sollefteamuseum.com

6. Sollefteå kommunbibliotek.

ÖPPET må-to 10-19, fr 10-17, lö 10-14.

ADRESS Storgatan 59.

TELEFON 0620-68 25 00.

WEBBPLATS www.solleftease.se

7. Textilarkivet.

ÖPPET on-lö 12-16.

ADRESS Nipan 22.

TELEFON 0611-886 00.

WEBBPLATS www.murberget.se

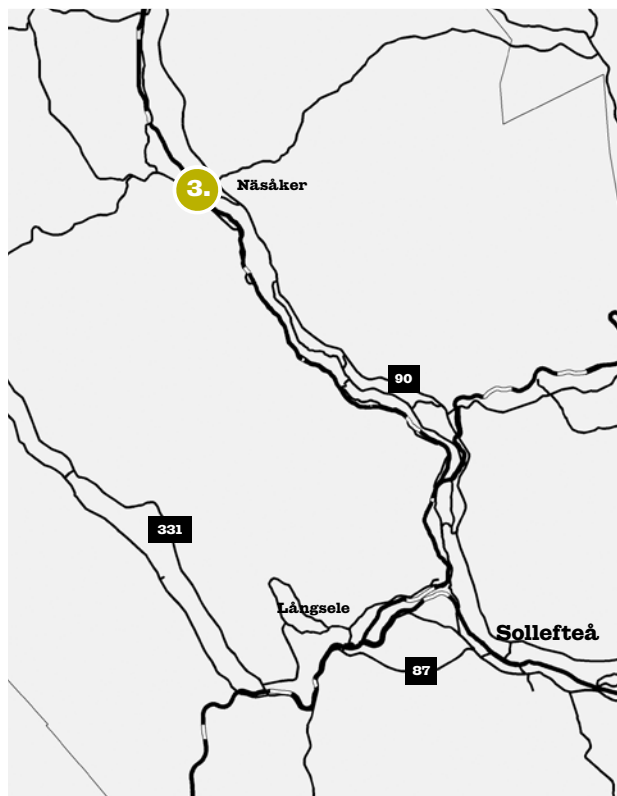
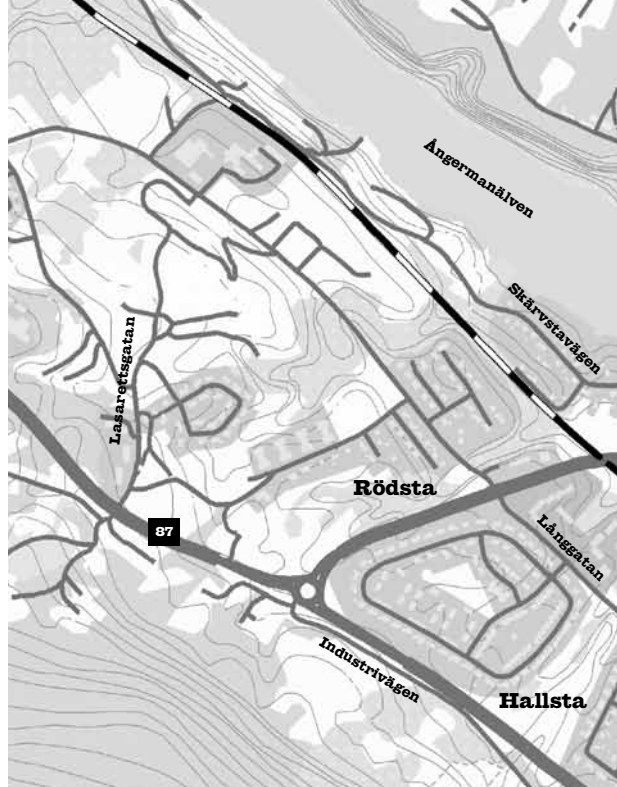
8. Sollefteå kommunarkiv.

ÖPPET må-fr 08-16.

ADRESS Djupövägen 3.

TELEFON 0620-68 23 70.

www.solleftease.se

Remsle

Norra Ådalsvägen

90

Fotbollsplan

Einar Edströms väg

Överste Hallströms väg

7.

Remslemon

Skedomsmön

Hågestaön

Pettersborg

Strandgatan

Kyrkvägen

Järnväggsgatan

Storgatan

Borgen

Hantverkargatan

Billsta

Bangatan

5,6

8.

Centrumplan

Gudlav Bildersgatan

Storgatan

Djupön

Ådalsbyn

Gunillagatan

Flemminggatan

Idrottsplats

Nipvallavägen

Ringvägen

1.

Trästa

Nipstaden

Regementsvägen

Önsta

Storgatan

Hågesta

Kyrkvägen

2.

Sabbatsvägen

Hullsta

Söderleden

Prästbordet

Spanningsvägen

Lummervägen

Tomashällan

90

4.

334

1. Tingshuset.

I SOLLEFTEÅ TINGSHUS dömdes människor under nästan hundra år till olika straff beroende på de brott de begått. Det var i slutet av 1800-talet som behovet av ett nytt tingshus uppstod. Den snabbt framväxande sågverksindustrin lockade till sig arbetskraft och mellan åren 1860–1890 fördubblades nästan befolkningen i länet. Denna snabba befolkningsökning innebar även att brottsligheten ökade. 1906 stod tingshuset i Sollefteå klart. De flesta rättegångar rörde enklare brott men även större rättegångar genomfördes. En av de mer omtalade var rättegången mot de militärer som bar ansvaret för den kända dödsskjutningen av fem arbetare vid demonstrationen i Lunde 1931. Sollefteå tingshus används sedan 2002 av privata företag. Byggnaden är uppförd i nationalromantisk stil med en speciell arkitektur. Tingshuset är skyddat som byggnadsminne. År 2001 valdes byggnaden ut som ett av Sveriges tio vackraste hus! ➡

2. Sollefteå kyrka.

SVERIGE KRISTNADES omkring år 1000 e. Kr. Därefter byggdes enbart under medeltiden tusentals kyrkor över hela landet. Många fler har tillkommit sedan dess, stora och små, i städer och på landsbygden. Sollefteå kyrka hade under lång tid en viktig roll. Hit gick människor för att fira högtider och uttrycka sin sorg. Här träffades man på söndagarna och kyrkan blev en viktig mötesplats för ortens befolkning. Sollefteå kyrka är till viss del väldigt gammal. Delar av den är från 1200-talet. Under 1700-talet ansågs emellertid den gamla kyrkan vara för liten och en stor ombyggnad genomfördes. Kyrkan förändrades då från en liten medeltida sockenkyrka till en större, luftigare rokokokyrka med brutet tak på alla fyra sidor.

I Sverige har vi religionsfrihet och till Sollefteå kyrka är alla välkomna, oavsett trosuppfattning eller livsåskådning. ➡

3. Nämforsen.

PÅ TRE ÖAR MITT UTE i Ångermanälven finns i Nämforsen 2 500 inristade figurer. Det gör området till en av de rikaste hållristnings-lokalerna i hela Europa. Bilderna har utformats av människor som levte här under olika tids-epoker. De äldsta hållristningarna är omkring 6 000 år gamla. De flesta avbildar älgar, men det finns också ristningar som föreställer människor, fiskar, fotsulor, yxor och solkors. Vissa bilder visar människor som bär på stavar med ett älghuvud längst upp. På bägge sidor av älven finns lämningar efter boplatser från förhistorisk tid. Arkeologerna tror att platsen var en mötesplats där stora grupper med människor samlades och att det var vid dessa sammankomster som ristningarna högs in i berget. Bästa tiden att besöka området är sommartid. I Näsåker finns även Rockart center där du får mer information om hållristningsområdet. ➡

4. Holm och Björkåbruk.

LANDSKAPET KRING Sollefteå gör med sina skogklädda sluttningar, medeltida kyrkor och gamla träbyggnader ett starkt intryck. Här finns mycket att utforska. Vid Holms säteri och Björkåbruk öppnar kulturlandskapet upp sig. Holm är en stor gård som kan berätta om adelns privilegier under 1700-talet. Strax intill, vid Ångermanälvens strand, finns ett stort gravfält. I några av gravarna har man hittat skelett av krigare som haft med sig både sköld, svärd, spjut och pilspetsar. Arkeologer har också hittat skelettet av en kvinna som fått med sig mängder av föremål på resan till sitt nästa liv. En bit väster om denna gravplats finns ytterligare ett stort gravfält med över 50 gravar. Arkeologerna tror

därför att det varit en forntida samlingsplats. Kanske var det en handelsplats dit människor hade rest från när och fjärran för att byta varor med varandra. 📍

5. Sollefteå museum.

SOLLEFTEÅ MUSEUM INRYMS i en byggnad som byggdes 1889 och som tidigare varit apotek och privatbostad. Huset är idag skyddat som byggnadsminne och sticker ut i Sollefteås stadsbild med en fasad som snarast för tanken till svensk medeltid. Med de små tornen, trappstegsgavlarna och de rundbågade fönstren är det tydligt att arkitekten låtit sig inspireras av en medeltida borg. I Sollefteå museum finns en lokalhistorisk utställning i fyra delar: forntiden, skogen, älven och försvaret. Här finns också tillfälliga utställningar, över hundra bildspel och en omfattande skolverksamhet. ↕ ↗

6. Sollefteå kommunbibliotek.

BIBLIOTEKET ÄR SAMHÄLLET'S vardagsrum, öppet för alla. Här finns böcker för både barn och vuxna, på många olika språk. Samt tidningar, tidskrifter, språkkurser, datorer med internetuppkoppling, musik och film. Allt utom film är gratis att låna. Lånekortet skaffar man enkelt på biblioteket. Det enda som behövs är en id-handling.

På biblioteket finns också studierum för vuxna som studerar. Personalen visar gärna hur man söker information i olika databaser och hur man hittar böcker i bibliotekets katalog som finns på hemsidan. ➡ ➡

7. Textilarkivet.

DEN SVENSKA HEMSLÖJDSRÖRELSEN startade i slutet av 1800-talet då industrialismen svepte över landet. Det fanns en rädsla för att den moderna industrins produkter skulle kväva den gamla folkkonsten och att de gamla hantverksteknikerna skulle glömmas bort. 1909 bildades därför Ångermanlands Hemslöjdsförening och man påbörjade omedelbart ett inventeringsarbete för att söka rätt på det gamla textila kulturarvet. 1910 arrangerade föreningen en stor utställning och efter denna skaffade man lokaler för att kunna förvara den textilsamling som utgör grunden för dagens textilarkiv.

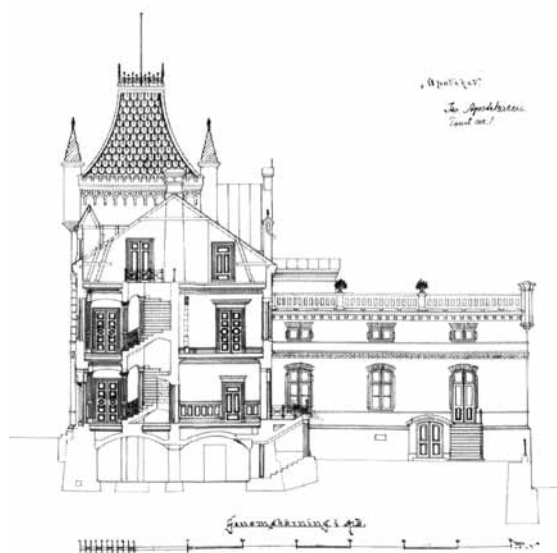
Från och med 2009 är Textilarkivet en del av Murberget Länsmuseum Västernorrland. På Textilarkivet kan man titta på olika utställningar, gå på visningar och delta i olika kurser. En viktig uppgift är att vårda, bevara och tillgängliggöra textila föremål, skisser, mönster och fotografier. Samlingarna förnyas genom insamling av textila föremål med anknytning till länet. Textilarkivet vill stimulera till nyskapande inom hemslöjden så att kunnande bevaras och utvecklas. Kunskap och ansvar för folkdräktstraditionerna i länet är också en del av verksamheten. Textilkonservering av egna och andras samlingar är också det en viktig uppgift. 📍 ➡

8. Sollefteå kommunarkiv.

I SVERIGE HAR VI ETT system med självstyrande kommuner som härstammar från 1862. Alla beslut, dokumentationer och utredningar från den kommunala verksamheten sparas och arkiveras. Enligt den svenska offentlighetsprincipen är dessa handlingar offentliga vilket innebär att alla människor har rätt att söka efter information i kommunens centralarkiv. Bland de riktigt gamla handlingarna finns fakta som kan ge kunskap om hur samhället styrdes för mer än hundra år sedan. Exempel på dokument som finns i centralarkivet är ritningar på äldre byggnader, planer för bostadsområden, klasslistor och beslut som rör fattigvården. Sollefteå kommunarkiv finns inrymt i kommunhuset på Djupövägen. 📍 📍

”

Ingrid Thulin älskade att längta
tillbaka till Storgatan, till älven,
skidbacken, skogen och blåbärs-
riset. Staden var hennes »la mia
cità Sollefteå«.

sagt om skådespelerskan
Ingrid Thulin (1926-2004)

Turistvägen mot Näsåker.

Multrå kyrka.

Varför är det viktigt med historia?

Hur länge har det bott människor i Västernorrland? Vad har man levt av? Hur har tillvaron sett ut? Vilka viktiga händelser har påverkat invånarna? Hur gamla är egentligen de byggnader och kulturmiljöer vi har omkring oss? Och vad kan de berätta?

Frågorna är många, men genom att studera lämningarna från förr i tiden kan vi få många svar. Till exempel hur människor hanterat tillvarons skiftande villkor under olika tids-epoker och varför samhället ser ut som det gör idag. Därför är det viktigt att vi är varsamma om våra kulturarv. De utgör en viktig källa till kunskap om vårt förflutna.

Varför den här broschyren?

Den här broschyren har tagits fram av länsstyrelsen i Västernorrland. Länsstyrelsen är en statlig myndighet som finns i varje län och som arbetar med olika samhällsfrågor. Ett av länsstyrelsens ansvarsområden är att skydda värdefulla byggnader, kyrkor och fornlämningar. Detta görs för att se till att viktiga delar av samhällets historia bevaras och görs tillgänglig för allmänheten.

Det finns i Sverige flera andra institutioner som arbetar med historia och kulturarv. Några av dessa är museerna, arkiven och biblioteken. Genom utställningar, arkivmaterial och böcker berättas om livet förr i tiden, hur det såg ut och hur människorna levde.

Med den här broschyren vill vi berätta om några av de miljöer som länsstyrelsen har i uppgift att skydda. Vi har också valt att berätta om andra platser som kan vara intressanta att besöka, som museer, bibliotek och arkiv.

Skydd enligt Kulturminneslagen.

Byggnadsminnen är sådana byggnader som skyddas av Kulturminneslagen. Skyddet innebär att byggnaderna ska bevaras varsamt och att de inte får förändras eller rivas. I Västernorrland finns cirka 70 sådana byggnadsminnen. De är utvalda för att de på ett tydligt sätt kan berätta om viktiga händelser i samhällets historia.

Kyrkor skyddas också genom Kulturminneslagen vilket innebär att de ska bevaras varsamt och inte får förändras eller rivas utan tillstånd från länsstyrelsen. Inga kyrkor som är byggda före 1940 får förändras eller rivas, men även kyrkor som är byggda under senare år kan skyddas.

Eftersom kristendomen varit Sveriges huvudreligion i mer än tusen år har kyrkan haft stort inflytande i samhället. De bevarade kyrkorna utgör därför ett viktigt kulturarv för oss alla.

Fornlämningar kallas spår efter mänsklig verksamhet från olika tidsepoker. Dessa spår kan bestå av tusen år gamla gravar i form av stenrösen eller stora grästäckta jordhögar. Det kan vara boplatser, fångstgropar för vilda djur, målningar på klippväggar, gamla kvarnar med mera.

Från förhistorisk tid finns inga böcker som kan berätta om hur människorna hade det. Därför kan man säga att marken under oss är ett arkiv med information om livet för länge sedan. Fornlämningarna kan ge oss mycket kunskap som annars skulle vara svår att hitta. Även fornlämningar skyddas mot förändring och förstörelse genom Kulturminneslagen.

Några olika begrepp.

Eftersom den här broschyren vänder sig till alla oavsett förkunskaper väljer vi att här kortfattat förklara några av de begrepp som förekommer:

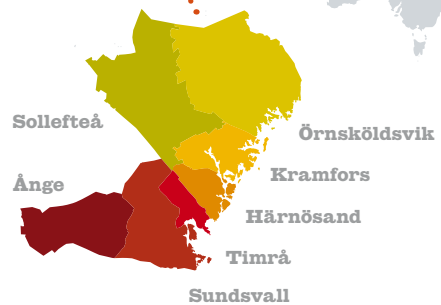
Kultur handlar inte enbart om musik, teater eller litteratur. Kultur används också i betydelsen av människors sätt att leva och organisera sin tillvaro och sitt samhälle.

Historia är studier av mänsklig verksamhet förr i tiden.

Kulturarv är det som tidigare generationer lämnat efter sig, som hus, föremål och sedvänjor och som förs vidare till kommande generationer.

Kulturmiljö innebär i vid bemärkelse de miljöer som påverkats av människor, som städer och jordbrukslandskap. Ofta syftar man på en mer avgränsad miljö, som till exempel en herrgårdsmiljö.

Norrland är den nordligaste delen av Sverige där även Västernorrland ingår. Sveriges sydligaste del heter Götaland och den mellersta heter Svealand.

Län är ett avgränsat geografiskt område för statlig förvaltning, till exempel Västernorrland. Sverige är indelat i 21 län.

Kommun är ett mindre geografiskt område med ansvar för en stor del av vår samhällsservice, som skolor, barnomsorg, äldreomsorg, planering av väg- och vattenfrågor samt integrationsverksamhet. Sverige är indelat i 290 kommuner.

Översättning är viktigt eftersom det finns många människor i vårt län som talar andra språk än svenska. För att nå ut med information om historia och kulturarv till så många som möjligt har vi valt att översätta den här broschyren till arabiska, persiska, engelska och spanska. Broschyrenna i samma serie om länets övriga kommuner finns även på språken franska, ryska, somaliska och amhariska.

Välkommen till Sollefteå.

Det finns en historia bakom allt du ser omkring dig. Alla byggnader, vägar, ängar och skogsdungar har något att berätta. Varje tid har sina händelser som har påverkat vår omgivning.

Att veta mer om vår historia gör att vi bättre förstår den vardagsmiljö vi ständigt vistas i, blandningen av gammalt och nytt gör vårt samhälle både spännande och intressant.

Här presenteras några platser som kan bidra till att förklara Sollefteås tillkomst och framväxt, platser som än idag går utmärkt att besöka.

LÄNSSTYRELSEN
VÄSTERNORRLAND

Länsstyrelsen Västernorrland, 871 86 Härnösand. Tel 0611-34 90 00. www.lansstyrelsen.se/vasternorrland

Grafisk form, produktion SE IDEA AB. Textbearbetning Mats Wigardt. Foto Michael Engman, Samir Hussein/
Björn Grankvist/Murberget – Länsmuseet Västernorrland, Torbjörn Svaan. Tryck Lenanders Grafiska. September 2010.